

MANOSCRITTO HEB 18

Ms. cartaceo mm 225x155, cc. 21, circa 42 ll. per pagina, fascicolo slegato privo di copertina conservato in una busta, sec. XIX expl.

Pregiere del mattino e della sera

Non è molto chiaro se si tratti di stampa tipografica? Incisione su lastra? Tecnica mista? Manoscritto?

Ne hanno discusso con me Lyse Schwarzfuchs (la migliore specialista di stampa ebraica cinquecentesca) e Hendrik Vervliet (massimo studioso dei caratteri a stampa): loro restano incerti ma possibilisti.

Io penso che sia un ms.

- 1) Non sono caratteri tipografici perché, se ben ingrandite, le singole lettere sono una un po' diversa dall'alta e i tratti più pieni mostrano incertezze sui margini; ci sono troppi corpi mischiati e la stampa non è a registro da recto a verso.
- 2) Non è una lastra incisa da un originale a mano perché l'intensità dell'inchiostro muta in alcuni punti divenendo color grigio;
- 3) È un ms. perché spesso si vedono i tratti disegnati a matita per creare lo schema grafico (ogni volta diverso) della pagina; alcune macchie d'acqua hanno sciolto l'inchiostro che quindi non è tipografico.
- 4) Resta naturalmente aperta la questione dell'assoluta maestria del calligrafo (ma anche in Italia nel secolo XIX c'erano calligrafi perfettamente in grado di imitare intere pagine di libri stampati).

Luglio 2015

E.B.

Handwritten text in a stylized script, possibly a title or header, with some characters resembling 'א', 'ב', 'ג', 'ד', 'ה'.

Four columns of dense handwritten text in a stylized script, likely a liturgical or legal document.

A section of handwritten text in a stylized script, appearing to be a list or a series of entries, possibly related to a calendar or a record.

סוף ספר בלק

והוא יתן לך את כל אשר תשאל ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור

ביום ההוא אמר בלק אל משה ואלה המצוות אשר צוה ה' את משה ואת בלק בן בעור